

Fängelsefågeln

Där björkarna susa spelades in medan medlemmarna i Jailbird singers satt av fängelsestraff. Nytänkande i kriminalvården tillät de tre internerna att ägna strafftiden åt musik.

På kriminalvårdsanstalten Roxtuna möttes av en tillfällighet två ynglingar 1956. Det som förenade var att de var dömda till påföljden ungdomsfängelse och att de var musikaliskt begåvade. Roxtuna var en nybyggd omdiskuterad anstalt för tungt belastade kriminella pojkar men det skulle också finnas en psykisk problematik. Dagens diagnoser, adhd med mera, var inte uppfunna men det fanns andra namn för de psykiska särdragen. Anstaltschef var en överläkare och det fanns kvalificerad behandlingspersonal som psykologer, bland andra **Tomas Tranströmer**. Personalen som ofta bodde i personalbostäder nära Roxtuna kallades vårdare.

På Roxtuna fanns också ett musikrum. Här möttes Ove Börje "Tony" Granquist, 18 år och Thore "Masen" Eliasson, 19 år. Tony kom från en välbärgad familj på Södermalm i Stockholm. Han förväntades studera till civilingenjör. Han ville dock hellre ägna sig åt musiken. Dessutom var han adoptivbarn vilket han upplevde som ett trauma. Han spelade som tonåring trummor i ett dixieband. Han kom emellertid "på glid" som det hette på den tiden och hamnade som 16-åring på en uppfostringsanstalt och senare på Roxtuna.

Thore "Masen" Eliassons uppväxtförhållanden var helt annorlunda. Pappan var en orolig själ och eventuellt av resandesläkt. Thore kom att tillbringa sina sju skolår i inte mindre än femton olika skolor. Mamman var frälsningssoldat och avled när Thore var i tidiga tonåren. Flera i familjen var musikaliskt intresserade. Thore började ägna sig åt kriminalitet bland annat i Västerås. Han dömdes till ungdomsfängelse och placerades på Skenäs. Han vantrivdes och rymde. När han infångades placerades han på den då nybyggda

Roxtunaanstalten. Den brottsliga karriären fortsatte för ynglingarna och när de blev överåriga för ungdomsfängelse hamnade de 1962 på Långholmen. Nu hade också **Carl Åke "Korpen" Johansson** anslutit till det musicerande gänget.

Nytänkandet och behandlingsoptimismen i kriminalvården tillät de tre internerna att ägna en stor del av strafftiden åt musik. En imponerad medfånge tipsade ett skivbolag, vars direktör begav sig till Långholmen och skrev kontrakt med *Jailbirds Singers* som bandet kom att heta.

I april 1964 spelade bandet in åtta låtar, varav **Dan Anderssons Jungman Jansson** blev en succé. I augusti samma år spelades ytterligare fyra låtar in. Sammantaget resulterade det hela i LP:n *Tjyvballer och barnatro*. Deras stora hit blev *Där björkarna susa* av den österbottniske textförfattaren **Viktor Sund**. En annan känd finsk tonsättare **Oskar Merikanto** skrev musiken. Andra kända låtar på repertoaren var *Barnatro*, *Han har öppnat pärlporten* och *Ovan där*.

*"Där björkarna susa sin milda sommarsång
och ängen av rosor blommar
skall vårt strålande brudfölje en gång draga fram
i den ljuvliga sommar"*

Även Cornelis Vreeswijk och trubadurerna kring vispråmen *Storken* fattade tycke för personligheterna i bandet. Cornelis konstaterade att Masen var den enda vissångaren som kunde sjunga ballader på tjyvspråk det vill säga en blandning av romani och svenska. Cornelis bidrog också med musikaliska influenser som *Mördar Anders*. Cornelis och Masen hade vänskapliga relationer långt in på 1970-talet. Förutom musiken hade det ett gemensamt intresse i "brända och destillerade drycker".

När samtliga medlemmar avtjänat sina fängelsestraff inleddes en folkparksturné i juni 1964. Bara fem spelningar genomfördes eftersom Tony Granqvist inte orkade uppträda. *Där björkarna*

susa introducerades på svensktoppen i februari 1965 och dagen efter dog Tony Granquist i cancer. Detta ledde till att gruppen upplöstes.

Korpen och Masen fortsatte sina brottsliga karriärer trots de musikaliska framgångarna. Det gick illa för Korpen. 1966 muckade dock Masen för gott. Han började jobba på ett pappersbruk. I musiken blev det en omstart med *Jailbirds*. En mycket ung **Peter Karlsson** (*Blå grodorna*) engagerades i bandet som musiker och chaufför. Han har berättat om märkliga upplevelser och turnéer med bandet i sin scenshow.

Rolf Karlman